

CONSILIUL AUDIOVIZUALULUI AL REPUBLICII MOLDOVA

DECIZIA nr. 1

din 19 ianuarie 2024

Cu privire la examinarea rezultatelor controlului serviciului media audiovizual de televiziune „TV8”, ca urmare a sesizării din partea dlui Ion Ceban, președintele Partidului Politic Mișcarea Alternativa Națională

În data de 26.12.2023, Consiliul Audiovizualului (în continuare – CA) a recepționat sesizarea nr. 120 din 22.12.2023 din partea dlui Ion Ceban, președintele Partidului Politic Mișcarea Alternativa Națională (în continuare – PP MAN), prin care comunică faptul că, la 17.12.2023, ora 22:30, serviciul media audiovizual de televiziune „TV8” a difuzat materialul jurnalistic cu titlul *„Donatorii fictivi din liste! Cum au adunat bani pentru campania electorală partidele afiliate lui Șor și MAN-ul lui Ceban”*, care conține abateri de la prevederile art. 11 din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018 (în continuare – CSMA) și de la pct. 4-6, 14 și 251 din Regulamentul privind conținuturile audiovizuale, aprobat prin Decizia CA nr. 61/219 din 30.12.2019.

Astfel, petiționarul susține că, în cadrul investigației jurnalistice, *„se constată lipsa imparțialității față de PP MAN”* și *„se manipulează prin punerea semnului egalității cu alte partide, investigate pentru relațiile cu grupul Șor”*.

Totodată, în sesizare, Ion Ceban menționează: *„Analizând obiectiv acest material, constatăm că nu s-a depistat nicio încălcare din partea PP MAN; unica concluzie care rezultă la un observator obiectiv – oamenii, fiind stresați și intimidați de jurnaliști, nu au răspuns foarte clar la unele întrebări, însă au confirmat ceea ce este într-adevăr important, că susțin partidul MAN și au făcut donații în limita posibilităților sale financiare. Separat, atragem atenția Dvs. asupra faptului că în acest „material publicitar” tendențios (pentru că reprezintă o publicitate denigratoare în esența sa) se manipulează prin punerea semnului egalității cu alte partide, investigate pentru relațiile cu grupul Șor. Mai mult, peste doar o zi, reprezentanții PAS anunță că au depus un denunț la Procuratura Generală, bazându-se pe acest material. Acest fapt confirmă că materialul respectiv este efectuat la comanda celor de la PAS și nu reprezintă o investigație jurnalistică autentică, nu are la bază respectarea principiului imparțialității, obligatoriu pentru presa liberă și independentă.”*

În continuare, petiționarul invocă încălcarea prevederilor Regulamentului privind conținuturile audiovizuale, aprobat prin Decizia CA nr. 61/219 din 30.12.2019 și în conformitate cu CSMA, în partea dispozițiilor menționate supra, precum și în partea standardelor internaționale, a principiilor universale și a bunelor practici în domeniul audiovizualului care instituie în comunicarea audiovizuală reglementări secundare cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; la asigurarea unei informări corecte și a unui pluralism mediatic audiovizual real; la respectarea dreptului la replică și la rectificare; în crearea unui echilibru just între asigurarea dreptului la libera exprimare și informare și dreptul la apărarea onoarei, demnității, reputației profesionale și a vieții private și de familie, partajarea materialelor video în vederea asigurării informării pluraliste, obiective și într-o manieră responsabilă a publicului prin intermediul serviciilor media audiovizuale liniare sau neliniare.

Ca urmare a celor expuse, petentul solicită verificarea de către CA a faptelor invocate în sesizare prin prisma normelor legale și constatarea faptului încălcării de către Asociația Obștească „Media Alternativă”, organizație non-profit, fondatoarea serviciului media audiovizual de televiziune „TV8”, a prevederilor legale speciale, precum și aplicarea sancțiunii ce se impune conform art. 84 din CSMA.

În temeiul prevederilor art. 83 alin. (2) din CSMA, precum și în scopul examinării obiective a tuturor circumstanțelor sesizate, prin scrisoarea nr. 2679 din 28.12.2023, CA a solicitat furnizorului de servicii media AO „Media Alternativă” să-și expună poziția asupra celor invocate în sesizare.

Astfel, prin scrisoarea nr. 74 din 02.01.2024, AO „Media Alternativă” a comunicat următoarele:
„AO Media Alternativa, deținătoarea licenței de emisie a postului TV8, a luat act de scrisoarea CA nr. 2679 din 28 decembrie 2023 cu privire la sesizarea depusă de Partidul Politic Mișcarea Alternativa Națională care se referă la o emisiune difuzată de postul de televiziune TV8 pe data de 17 decembrie 2023, ora 22.30 și vă comunică următoarele:

Ținem să precizăm că pe 17 decembrie 2023, ora 22.30, postul TV8 a difuzat un film artistic. Investigația despre donatorii fictivi din listele sponsorilor MAN, P. Renaștere și P. Șansa, la care face referire în sesizarea sa președintele Partidului MAN, Ion Ceban, a fost difuzată de TV8 pe 17 decembrie 2023, la ora 19.45, în cadrul emisiunii „Cutia Neagră PLUS”.

În fapt, cu referire la pretențiile exprimate în sesizare de președintele MAN, AO Media Alternativa le consideră nefondate, manipulatorii, iar sesizarea are drept scop de a intimida jurnaliștii de investigații care au realizat ancheta și postul de televiziune TV8.

Investigația a vizat un subiect de interes public sporit – finanțarea campaniilor electorale ale mai multor candidați care, potrivit rapoartelor financiare depuse la Comisia Electorală Centrală, au avut cel mai mare număr de donatori.

Jurnaliștii TV8 au analizat cu acuratețe datele publice din rapoartele depuse de concurenții electorali, inclusiv MAN, și, în conformitate cu normele Codului deontologic și ale Codului Serviciilor Media Audiovizuale, au contactat mai mulți dintre donatorii identificați în listă și i-au întrebat despre donațiile făcute. Persoanele au fost interviewate la locul lor de muncă, jurnaliștii s-au legitimat și au comunicat celor interviewați despre faptul că realizează un material jurnalistic. Mai mult ca atât, persoanelor interviewate care au cerut să nu le divulgăm identitatea - postul TV8 le-a respectat doleanța și a blurat fața acestora.

În realizarea investigației, jurnaliștii au ținut cont de echilibrul surselor și au contactat în repetate rânduri reprezentanții Partidului MAN pentru reacție, aceștia însă au refuzat să ofere o reacție la cameră, expediindu-ne o reacție în scris care a fost citată în investigația „Cutia NEAGRĂ PLUS”.

În cadrul anchetei de presă, nu există nicio expresie sau formulare care ar sugera incitarea la ură, așa cum sugerează în sesizarea sa președintele MAN, fără a prezenta o probă în acest sens. De asemenea, jurnaliștii nu au adus atingeri onoarei, demnității și reputației persoanelor interviewate, or singura întrebare adresată s-a referit la donațiile făcute pentru Partidul MAN, iar în condițiile în care aceste donații au fost făcute benevol, acestea nu aveau cum să afecteze reputația donatorilor.

Nimeni dintre cei interviewați nu a fost intimidat, fiecare dintre persoanele cu care au discutat jurnaliștii au acceptat benevol să vorbească cu echipa de filmare. Legat de întrebările formulate de jurnaliști, amintim că articolul 34 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova stabilește dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public, ce nu poate fi îngrădit.

Ținând cont de argumentele prezentate supra, dar și de faptul că postul de televiziune TV8 a transmis o cerere prealabilă președintelui MAN, Ion Ceban, prin care îi cere să își ceară scuze publice pentru falsurile și atacurile adresate echipei TV8 în plină ședință a Primăriei Chișinău, solicităm respectuos respingerea ca neîntemeiată a sesizării depusă de Ion Ceban împotriva AO „Media Alternativa”.”

În conformitate cu prevederile art. 75 alin. (4) lit. a) și ale art. 83 alin. (3) lit. c) din CSMA, CA a supus controlului serviciul media audiovizual de televiziune „TV8” prin prisma celor invocate de petiționar.

Rezultatele controlului au atestat că, pe data de 17.12.2023, în cadrul programului „Cutia Neagră PLUS”, serviciul media audiovizual de televiziune „TV8” a difuzat o investigație jurnalistică cu titlul „Donatorii fictivi din liste! Cum au adunat bani pentru campania electorală partidele afiliate lui Șor și MAN-ul lui Ceban”, despre donatorii partidelor politice MAN, Renaștere și „Șansă”, care au contribuit la finanțarea campaniilor pentru alegerile generale locale din 5 noiembrie 2023.

Programul începe cu întrebarea prezentatoarei: „Câți dintre dvs. ați fi gata să vă donați jumătate de salariu, toată pensia, sau bursa de studii unui partid despre existența căruia ați aflat de la televizor?”

În intro sunt prezentate partidele-lider la capitolul cheltuieli: PAS și PSRM și partidele-lider la capitolul donații colectate de la cetățeni, precum și profilul donatorilor: pensionari, paznici, educatori și studenți.

Totodată, pe parcursul programului, sunt prezentate și informații factologice: „*Alegerile locale din această toamnă au costat partidele politice peste 35 de milioane de lei*”, „*Mișcarea Alternativa Națională, condusă de primarul Chișinăului Ion Ceban, a primit donații de la peste 400 de persoane ...*”, „*Contribuțiile, toate în numerar, s-au ridicat la 2,8 milioane de lei. Majoritatea donatorilor sunt angajați ai școlilor, grădinițelor și întreprinderilor municipale din Chișinău*”, „*O treime din sponsorii indicați de Renaștere la CEC sunt pensionari sau studenți care au donat în total 400 de mii de lei din cele 2,2 milioane strânse de la persoane fizice*”, „*Partidul Șansă ... a strâns din donații peste 6 milioane de lei*”.

Ediția programului „Cutia Neagră PLUS” din 17.12.2023 este structurată în trei părți, fiecare parte fiind dedicată unui partid: (04:20-31:26) PP MAN, (31:26-40:54) PP Renaștere, (40:54-48:30) PP Șansă.

Primul interviu din cadrul investigației este realizat cu directoarea adjunctă de la școala primară-grădiniță, Veronica Macarenco, care, potrivit datelor Comisiei Electorale Centrale (în continuare – CEC), a donat PP MAN 3 000 de lei. Încercarea reporterului de a purta o discuție, filmată cu camera ascunsă, s-a soldat cu răspunsul: „*Da, eu sunt în listă, dar până nu vine dna director nu vorbim*”.

A doua interlocutoare, Lucia Pisarenco, directoarea grădiniței, care, de asemenea, a donat 3 000 de lei, i-a direcționat pe jurnaliști la serviciul de presă al PP MAN.

În continuare se vorbește despre existența unei liste care s-ar fi întocmit în cadrul instituției pentru a fi colectați bani pentru susținerea PP MAN, fapt confirmat de către o altă directoare adjunctă a școlii, Claudia Mîrza, cu care jurnaliștii au vorbit până la sosirea directoarei. Deși interlocutoarea inițial a afirmat că a donat 1 000 de lei, după ce reportera a spus că în lista de la CEC este indicată suma de 3 000 de lei, aceasta și-a schimbat declarația.

Reporterul a încercat să discute cu alți 8 angajați ai aceleiași instituții care sunt membri ai PP MAN, însă directoarea nu i-a permis.

În continuare este descrisă situația de la grădinița nr. 158 din capitală, unde jumătate din angajați au susținut financiar PP MAN, donând între 1 000 și 3 000 de lei. Primul interviu este realizat cu directoarea grădiniței, Natalia Alexei, care inițial a spus că a donat 2 000 de lei, iar apoi a spus că pot fi 2 000 sau 3 000 de lei, nu mai mult. Jurnalista i-a prezentat informația completă: „*O dată ați donat 3 000 de lei. O dată în vară ați cotizat cu 250 de lei, iar o dată în septembrie ați cotizat cu 250 de lei*”.

Urmează o tentativă a reporterei de a discuta cu angajații care fac parte din partidul MAN, însă a acceptat să vorbească o singură educatoare, care ulterior a cerut să-i fie prelucrată tehnic imaginea și să nu-i fie publicat numele. În continuare este prezentată informația de la CEC, potrivit căreia educatoarea a făcut pentru PP MAN o singură donație – de 2 500 de lei, dar în interviu aceasta a declarat că a donat de mai multe ori.

În cadrul interviurilor sunt utilizate mai multe tipuri de întrebări: de relansare, de insistență, de concretizare, fapt ce a deranjat-o pe șefa grădiniței nr. 158, care le-a reproșat jurnaliștilor: „*Stați un pic! Când solicităm intervenția mass mediei, atâtea proiecte facem educaționale, nu vine nimenea la lucruri frumoase să vadă ce se face, care sunt condițiile de muncă. De ce nu veniți să faceți un reportaj despre salariile angajaților?*”

Ancheta jurnalistică continuă cu interviuarea sponsorilor PP MAN care activează la Liceul Teoretic „Mihai Viteazu” din Chișinău. Potrivit datelor CEC, directoarea liceului, adjuncta sa, secretara și doi profesori au donat în campania electorală câte 10 000 de lei, iar alți 6 angajați au plătit cotizații în sume mici. În acest caz, atenția jurnaliștilor a fost atrasă și de faptul că, deși Nelly Berezovschi este membră a Partidului Social Democrat, ea a ales să doneze bani în campanie pentru PP MAN. Astfel, jurnalista a întrebat-o pe interlocutoarea sa de ce a ales să finanțeze în campania pentru alegerile locale generale un alt partid. Vădit deranjată, Nelly Berezovschi a răspuns: „*Pe mine mă privește pe cine am susținut. Am susținut nu numai pe domnul Ceban, dar de ce nu mă întrebați cum am susținut PAS-ul, cum am susținut alte partide?*” În continuare, interlocutoarea a întrebat-o pe jurnalistă de ce o interoghează și i-a reproșat că pune întrebări lipsite de valoare.

În lipsa unui răspuns clar la prima întrebare, reportera a încercat să readucă interlocutoarea la subiectul discuției, formulând o întrebare de relansare: „*Dacă ați rămas membră PD, de ce ați ales*

să susțineți campania domnului Ceban?” Și de această dată interlocutoarea a făcut trimitere la faptul că ar fi finanțat și alte partide.

În continuare este prezentată informația despre directoarea adjunctă Valentina Demerji, care a refuzat să fie filmată, dar care a răspuns că e decizia ei de a dona PP MAN-ului 10 000 de lei. Potrivit investigației, în luna iulie, femeia ar fi plătit și o cotizație de 350 de lei, dar în lista donatorilor pentru campania electorală din 5 noiembrie 2023 este scris că nu este membră de partid.

De asemenea, reportera a încercat să-l intervieveză și pe un angajat al serviciului pază al liceului, care și-ar fi luat carnet de partid, cotizând pentru PP MAN cu 90 de lei, dar acesta a refuzat să vorbească. Jurnaliștii prezintă și cazul șefei de gospodărie a liceului, care potrivit registrelor CEC este membră a PP MAN și a plătit de două ori cotizații în sumă de 530 de lei. În cadrul interviului, inițial aceasta a susținut că nu a donat niciun ban, iar după ce reportera i-a spus că este în lista cu persoane care au dat bani, a spus că nu poate să răspundă până nu vorbește cu doamna director.

Ancheta ce vizează sponsorii partidelor în campania electorală din 5 noiembrie 2023 conține și un interviu cu Nicolae Oprea, proprietarul „Instel-Prim” SRL, companie care în august 2022 a câștigat un tender de peste 6 milioane de lei pentru instalarea iluminatului decorativ pe bulevardul Dacia, iar peste câteva luni a mai câștigat o licitație de 1,6 milioane de lei pentru montarea unui generator electric la spitalul municipal „Sfântul Arhanghel Mihail”. Potrivit informației de la CEC, pe 08.10.2023, 7 angajați ai „Instel-Prim” SRL au donat sume ce variază de la 2 500 la 10 000 de lei. În interviu, proprietarul firmei a spus că nu cunoaște nimic despre donații, iar unul dintre donatorii din listă, subaltern al său, era plecat în Statele Unite ale Americii.

Șirul donatorilor intervievați continuă cu Anastasia Cuzin, angajată la întreprinderea de alimentație publică „Adolescența-RC”. Deși în investigație se menționează că aceasta a venit peste 15 minute, când reporterul i-a adresat întrebări de precizare despre modul în care a făcut donația către partid, ea nu a știut ce să răspundă. În discuție a intervenit administratoarea întreprinderii, Ala Ghimpu, care a acuzat jurnalista de rele intenții și de faptul că pune întrebări provocatoare, deși întrebarea a fost: „Dar unde e sediul partidului? Dacă ați fost și ați dus 10 000 de lei înseamnă că știți unde i-ați dus?” Investigația jurnalistică continuă cu o secvență video realizată de Vasile Costiuc despre donatorii fictivi de la întreprinderea municipală „Liftservice”. Acesta îl intervieveză pe Valeriu Picoreanu, care susține că nu a făcut nicio donație pentru PP MAN. Totodată, sunt descrise acțiunile ce au urmat după ce Vasile Costiuc a depus o contestație la CEC în care a descris suspiciunile de finanțare ilegală a PP MAN.

În acest context, cu privire la finanțarea PP MAN în campania electorală, serviciul media audiovizual de televiziune „TV8” prezintă răspunsul în scris al președintelui partidului, Ion Ceban, dat fiind faptul că Ion Ceban a refuzat să ofere un interviu pentru „Cutia Neagră PLUS”. Reporterii „TV8” au mers și la sediul partidului pentru a obține răspunsuri la întrebările ce vizează donațiile suspecte din listele PP MAN, însă nici la sediul partidului nu s-a vrut să li se ofere explicații. În acest caz, acțiunile jurnaliștilor denotă intenția și efortul de a asigura o reprezentativitate echilibrată a surselor în cadrul programului.

În încheierea investigației este prezentată opinia vicepreședintelui CEC, Pavel Postică, cu privire la suspiciunile de utilizare a resurselor administrative în campania electorală.

În petiție Ion Ceban invocă faptul că „oamenii, fiind stresați și intimidați de jurnaliști, nu au răspuns foarte clar la unele întrebări”, or tehnicile de interviu jurnalistică presupun și acordarea unor întrebări incomode, de insistență pentru a afla o informație de interes public.

În contextul celor invocate de petiționar, este de specificat art. 3 alin. (2) din Legea nr. 64/2010 cu privire la libertatea de exprimare: „Libertatea de exprimare protejează atât conținutul, cât și forma informației exprimate, inclusiv a informației care ofensează, șochează sau deranjează.”

Totodată, sunt relevante și prevederile art. 4 alin. (2) din aceeași lege: „Mass-media are sarcina de a informa publicul asupra problemelor de interes public și de a efectua, în conformitate cu responsabilitățile sale, investigații jurnalistice în probleme de interes public.”

Cu privire la solicitarea petentului de a efectua controlul materialului video prin prisma dreptului la libera exprimare și informare și a dreptului la apărarea onoarei, demnității, reputației profesionale și a vieții private și de familie, trebuie de specificat că în materialul analizat nu s-au atestat relatări cu privire la fapte și nici judecăți de valoare fără substrat factologic suficient.

Prezentă în ședința CA din 19 ianuarie 2024, reprezentanta Partidului Politic Mișcarea Alternativa Națională a susținut pretențiile și argumentele invocate în sesizare, precum și solicitarea de atragere la răspundere în corespundere cu legislația în vigoare a serviciului media audiovizual de televiziune „TV8”, și a oferit răspunsuri la întrebările membrilor CA.

În temeiul prevederilor Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018,

Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova DECIDE:

1. Se ia act de rezultatele controlului serviciului media audiovizual de televiziune „TV8”.
2. Se respinge sesizarea nr. 120 din 22.12.2023 din partea dlui Ion Ceban, președintele Partidului Politic Mișcarea Alternativa Națională.
3. Prezenta decizie poate fi contestată în ordine de contencios administrativ la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani (MD-2068, mun. Chișinău, str. Kiev nr. 3), în termen de 30 de zile din data comunicării acesteia, fără a fi necesară depunerea unei cereri prealabile.
4. Controlul asupra executării prezentei decizii se pune în sarcina Direcției control servicii media audiovizuale.
5. Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării și se publică pe pagina web oficială a Consiliului Audiovizualului.

PREȘEDINTĂ

Liliana VIȚU-EȘANU